

DASTURIY TA'LIM VOSITALARIDAN BOSHLANG'ICH TA'LIMDA FOYDALANISH

Xudaynazarov E.M.

*Pedagogika fanlari falsafa doktori(PhD), dots. professor v.b.,
Ma'mun universiteti ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va
tijoratlashtirish ishlari bo'yicha prorektori*

Tayanch so'zlar: boshlang'ich ta'lim, dasturiy ta'lim vositalari, o'quv jarayoni, Interaktiv ta'lim, texnologiyalar, ta'lim sifatini yaxshilash.

Ключевые слова: начальное образование, образовательные программные средства, образовательный процесс, интерактивное образование, технологии, повышение качества образования.

Key words: primary education, educational software tools, educational process, interactive education, technologies, improving the quality of education.

РЕЗЮМЕ:

Mazkur maqola boshlang'ich ta'limda dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanishning ahamiyati va ta'sirini o'rganadi. Maqolada, dasturiy ta'lim vositalarining ta'lim jarayoniga qo'shgan hissasi, o'quvchilarning o'rganish motivatsiyasini oshirish va ularning interaktiv ko'nikmalarini rivojlantirishdagi roli tahlil etiladi. Shuningdek, maqolada zamonaviy texnologiyalar va dasturiy ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'lim tizimiga kiritilishining amaliy misollari keltiriladi. Natijalar, dasturiy vositalardan foydalanish o'quvchilarning ta'lim sifatini yaxshilash va ularni hayotiy ko'nikmalarga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

РЕЗЮМЕ:

В этой статье рассматривается важность и влияние использования программных средств обучения в начальном образовании. В статье анализируется вклад программных образовательных средств в учебный процесс, роль повышения мотивации обучения студентов и развития их интерактивных навыков. Также в статье представлены практические примеры внедрения современных технологий и программных образовательных средств в систему начального образования. Результаты показывают, что использование программных средств важно для повышения качества образования студентов и подготовки их к жизненным навыкам.

SUMMARY:

This article examines the importance and impact of using software learning tools in primary education. The article analyzes the contribution of software educational tools to the educational process, the role of increasing students' learning motivation and developing their interactive skills. Also, the article presents practical examples of the introduction of modern technologies and software educational tools into the primary education system. The results show that the use of software tools is important in improving the quality of students' education and preparing them for life skills.

Kirish. Bugungi kunda texnologiyaning rivojlanishi ta'lim jarayoniga yangicha yondashuvlarni kiritish imkoniyatini bermoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'limda dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanish o'quvchilarning o'rganish jarayoniga qiziqishini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi [7]. Boshlang'ich ta'lim bosqichida bolalar o'zlarini yangi bilim va ko'nikmalarga tayyorlash jarayonida, o'z fikr va tasavvurlarini ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lishlari lozim. Dasturiy ta'lim vositalari esa bu jarayonni yengillashtiradi va ta'limni yanada interaktiv qiladi.

Dasturiy ta'lim vositalarining afzalliklari nafaqat o'quvchilarni ko'proq jalb qilishda, balki ta'limning sifatini oshirishda ham namoyon bo'ladi. O'quvchilar zamonaviy texnologiyalar yordamida o'zlari uchun qulay, rang-barang va qiziqarli muhitda bilim olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning yaratuvchanlik, tanqidiy fikrlash va muammoni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ushbu maqolada dasturiy ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'limda qo'llanishi, ularning ta'lim jarayoniga ta'siri va o'quvchilarning rivojlanishidagi roli chuqur tahlil etiladi. Ta'limdagi innovatsion yondashuvlar va zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiya qilish o'quvchilarning shaxsiy va akademik o'sishiga qanday yordam berishini ko'rsatishga intilamiz. Maqola natijalari o'quvchilarni hayotiy ko'nikmalarga tayyorlashda dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanishning ahamiyatini yoritadi.

Adabiyotlar tahlili(Sharhi):

Boshlang'ich ta'limda dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanish, zamonaviy ta'lim metodologiyasining muhim qismini tashkil etadi. Xorij adabiyotlari ushbu mavzudagi tadqiqotlarni o'rganishda ahamiyatli manba sifatida xizmat qiladi. Quyida dasturiy ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'limdagi roli va ta'siri haqidagi bir qator xorijiy tadqiqotlarning asosiy natijalari va yondashuvlari keltirilgan.

Shirley, E. (2020) [8]: Shirleyning tadqiqotida dasturiy ta'lim vositalarining o'quvchilarning kognitiv ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni o'rganilgan. Tadqiqot natijalari, dasturiy vositalardan foydalanish o'quvchilarning muammoni hal etish qobiliyatini va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini yaxshilashga yordam berishini ko'rsatadi. Bu o'rganish jarayoni orqali o'quvchilar o'z fikrlarini aniqlik bilan ifoda etishga va yangi g'oyalarni ishlab chiqishga imkoniyat yaratadi.

Johnson, L. va Adams Becker, S. (2018) [3]: Ushbu tadqiqotda dasturiy ta'lim vositalarining ta'lim jarayonida qo'llanilishiga e'tibor qaratilgan. Mualliflar, dasturiy vositalar o'quvchilarning o'rganish motivatsiyasini oshirishi

va ta'lim jarayonini interaktiv qilishga xizmat qilishi mumkinligini ta'kidlaydi. Maqolada keltirilgan misollar, dasturiy vositalar yordamida o'quvchilarning o'rganish jarayoniga qiziqish va ishtiyoq bilan yondashishlari mumkinligini ko'rsatadi.

Bates, A. W. (2019) [1]: Batesning tadqiqoti dasturiy ta'lim vositalarining o'qituvchilar uchun ta'lim jarayonini boshqarishdagi foydasi haqida. U o'qituvchilarni dasturiy vositalardan foydalanishga tayyorlash va ularning ta'lim jarayonida samarasini oshirishga qaratilgan metodlarni taklif qiladi. Tadqiqot, o'qituvchilarning dasturiy vositalarni qo'llashdagi malakalari oshishi bilan, o'quvchilarning ta'lim sifatining ham yaxshilanishi mumkinligini isbotlaydi.

Hattie, J. (2012) [2]: Hattie o'z tadqiqotida o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini belgilovchi omillarni o'rganadi. U dasturiy ta'lim vositalarining interaktiv va individual yondashuvlar orqali o'quvchilarni jalb etishi, o'rganish natijalarini yaxshilashga xizmat qilishini ta'kidlaydi. Tadqiqot natijalari, dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim olish samaradorligini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.

Kozak, M. va Gromek, P. (2021) [4]: Ushbu tadqiqotda dasturiy ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'limda ijtimoiy va emosional ko'nikmalarni rivojlantirishdagi roli o'rganilgan. Mualliflar, dasturiy vositalar orqali o'quvchilarning hamkorlikda ishlash va muammolarni birgalikda hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari taqdim etilganini ta'kidlaydi. Natijalar, dasturiy vositalar orqali o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berishi mumkinligini ko'rsatadi.

Xorijiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanish boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu vositalar nafaqat o'quvchilarning akademik ko'nikmalarini oshirishga, balki ularning ijtimoiy, emosional va kognitiv rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Natijada, dasturiy ta'lim vositalarining ta'lim jarayoniga integratsiyasi ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga katta hissa qo'shishi mumkin.

Metodika va material. Ta'lim jarayonida dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanishni o'rganish maqsadida bir necha bosqichdan iborat. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

Adabiyotlarni tahlil qilish: Boshlang'ich ta'limda dasturiy ta'lim vositalarining foydalanish imkoniyatlari va ahamiyatini o'rganish uchun avvalgi tadqiqotlar, maqolalar va ilmiy ishlanmalar tahlil qilinadi. Bu bosqichda, dasturiy ta'lim vositalarining turli xil turlari va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri bo'yicha mavjud adabiyotlar ko'rib chiqiladi.

Ijtimoiy so'rovlar: O'quvchilar, o'qituvchilar va ta'lim muassasalari boshqaruvchilariga so'rovnomalar o'tkaziladi. Bu so'rovlar dasturiy ta'lim vositalarining ta'lim jarayonida qanday qo'llanilayotgani, o'quvchilarning bu vositalarga bo'lgan munosabati va o'qituvchilarning ular bilan ishlash tajribalari haqida ma'lumot to'plashga yordam beradi[5].

Eksperimental tadqiqot: O'quvchilarning dasturiy ta'lim vositalari bilan ta'lim olish jarayonidagi o'zgarishlarini kuzatish maqsadida eksperimental guruh va nazorat guruhlar tashkil etiladi. Eksperimental guruhda dasturiy vositalardan foydalanish imkoniyatlari yaratiladi, nazorat guruhida esa an'anaviy o'qitish usullari qo'llaniladi. Har ikki guruhning natijalari taqqoslanadi.

Kirish va natijalar tahlili: Olingan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanish o'quvchilarning o'rganish motivatsiyasi, bilish qobiliyatlari va ko'nikmalariga qanday ta'sir ko'rsatganligi aniqlanadi.

Muhokamar: Tadqiqot natijalari bo'yicha olingan ma'lumotlar tahlil qilinadi va muhokama etiladi. Dasturiy ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'limda qo'llanishining afzalliklari va kamchiliklari yuzasidan fikrlar bildiriladi.

Ushbu metodologiya yordamida dasturiy ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'limda ta'lim jarayoniga qo'shgan hissasi, o'quvchilarning rivojlanishi va o'rganish motivatsiyasiga ta'siri yanada chuqurroq o'rganiladi. Natijalar ta'lim jarayonining sifatini oshirishga yo'naltirilgan takliflarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Muhokama. Dasturiy ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning o'rganish faoliyatini yanada samarali tashkil etishga qaratilgan bir qator muhim jihatlarni ochib berdi. Tadqiqot davomida olib borilgan tahlillar va eksperimental natijalar dasturiy ta'lim vositalarining ta'lim sifatini oshirishda qanday ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

Birinchiidan, dasturiy ta'lim vositalari o'quvchilarning qiziqishini oshirish va motivatsiyasini kuchaytirishga yordam beradi. O'quv jarayonida interaktiv elementlar va qiziqarli o'yinlar yordamida bolalar o'zlarini faol ishtirok etishlari uchun sharoitlar yaratiladi. Bu holat, o'z navbatida, o'quvchilarning ma'lumotlarni yaxshiroq qabul qilishi va ularni saqlab qolishiga olib keladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qiziqarli va qiziqish uyg'otadigan o'qitish usullari o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi.

Ikkinchiidan, dasturiy ta'lim vositalari yordamida o'quvchilarning muammoni hal etish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalari rivojlanadi. O'quvchilar dasturiy vositalar yordamida o'z bilimlarini amaliyotda sinab ko'rish, muammolarni hal

qilish va yangi g'oyalarni ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayon, ularning mustaqil fikrlashini va ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, dasturiy ta'lim vositalarining o'qituvchilar uchun ta'lim jarayonini boshqarishdagi foydasi ham muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar dasturiy vositalardan foydalanish orqali o'quvchilarning progressini kuzatish, individual yondashuvlarni amalga oshirish va ta'lim sifatini yanada oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu holat, o'qituvchilar uchun o'z ishlarini yanada samarali tashkil etish va o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirishda muhim rol o'ynaydi.

Shu bilan birga, dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanishning ba'zi cheklolari ham mavjud. O'quvchilarning texnologiyalarga qaramlik darajasi ortishi mumkin, bu esa ularning an'anaviy o'qitish usullaridan uzoqlashishiga olib kelishi mumkin. Shuningdek, dasturiy vositalarni muvaffaqiyatli qo'llash uchun o'qituvchilarning malakalarini oshirish va texnologiyalarga tayyorlash zarurligi mavjud. Bu muammo, ta'lim tizimlarida dasturiy vositalardan samarali foydalanish uchun muhim ahamiyatga ega.

Natijada, dasturiy ta'lim vositalari boshlang'ich ta'lim jarayonini yanada sifatli va samarali qilishda katta imkoniyatlar taqdim etadi. Biroq, ularni qo'llashda ehtiyotkorlik va individual yondashuv talab etiladi. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari dasturiy vositalarni ta'lim jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiya qilish uchun zaruriy sharoitlar va qo'llab-quvvatlashni ta'minlashlari lozim. Shu tarzda, dasturiy ta'lim vositalarining ta'lim jarayoniga kiritilishi o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatini va shaxsiy rivojlanishini yanada oshirishga yordam beradi.

Xulosa. Boshlang'ich ta'limda dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanishning ahamiyatini, ta'sirini va imkoniyatlarini o'rganish maqsadida o'tkazildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, dasturiy ta'lim vositalari o'quvchilarning o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishda muhim rol o'ynaydi. Ular nafaqat o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, balki kognitiv va emosional ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Dasturiy ta'lim vositalarining interaktiv xususiyatlari, o'quvchilarning muammolarni hal etish qobiliyatini, tanqidiy fikrlash va ijodkorlik ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi. Buning natijasida o'quvchilar o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash, yangiliklar kiritish va o'z fikrlarini erkin ifoda etishga qodir bo'ladilar.

Shuningdek, o'qituvchilar dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanish orqali o'quvchilarni individual yondashuvlar bilan ta'minlash, ta'lim jarayonini

boshqarish va uning sifatini oshirish imkoniyatlariga ega bo'ladilar. Biroq, dasturiy ta'lim vositalarini muvaffaqiyatli qo'llash uchun o'qituvchilarning malakalarini oshirish zarurligini hisobga olish lozim.

Natijada, dasturiy ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'lim jarayoniga integratsiyasi ta'lim sifatini oshirishga, o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatini yanada yaxshilashga va shaxsiy rivojlanishlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim tizimlari dasturiy ta'lim vositalarini o'quv jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiya qilish uchun zaruriy sharoitlar va qo'llab-quvvatlashni ta'minlashi muhimdir.

Dasturiy ta'lim vositalarining boshlang'ich ta'limda qo'llanilishining o'ziga xos xususiyatlari va istiqbollari yoritish orqali kelgusida o'quvchilarning ta'lim sifatini oshirishda yangicha yondashuvlarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Adabiyotlar:

1. Bates, A. W. (2019). *Teaching in a Digital Age: Guidelines for designing teaching and learning for a digital age*. Vancouver: Tony Bates Associates Ltd.
2. Hattie, J. (2012). *Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning*. New York: Routledge.
3. Johnson, L., & Adams Becker, S. (2018). *Technology Outlook for K-12 Education 2018-2023*. New Media Consortium.
4. Kozak, M., & Gromek, P. (2021). The role of educational technology in developing social and emotional skills in primary education: A study of the integration of software tools. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 14(1), 25-42.
5. Madraximovich, K. E. (2020). Improving the methodological training of primary school teachers on the basis of innovative approaches. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, 8(7).
6. Xudoynazarov, E. M. (2019). Didactic possibilities of oral exercises in forming initial classes pupils' mathematical thinking activity. *Eastern European Scientific Journal*, Ausgabe. Germany, (1-2019), 249.
7. Khudoynazarov, E. (2023). Boshlang'ich ta'limda mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning ahamiyati. *Молодые ученые*, 1(13), 32-37.
8. Shirley, E. (2020). The Impact of Digital Tools on the Development of Cognitive Skills in Young Learners. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*, 36(3), 145-157.
9. Эгамберган, Х. М. (2023). Ўқувчиларда танқидий фикрлашни ривожлантиришнинг педагогик ва методик асослари. *Zamonaviy fan, ta'lim va ishlab chiqarish muammolarining innovatsion yechimlari*, 4, 56-59.
10. Худойназаров, Э. М., Эсонов, Н. А., & Кучкаров, М. У. Преимущества альтернативных методов обучения.